

нівці, 1993. – Вип. 1. – С. 24 – 35; 29. Нариси з історії Північної Буковини: [відп. ред. Ф.П. Шевченко]. – К.: Наука, 1980. – 338 с.; 30. Новосівський І.М. Буковина в міжнародних договорах / І.Новосівський // Буковина – її минуле і сучасне : [під ред. Ф.Квітковського, Т.Бринзана, А.Жуковського]. – Париж – Філадельфія – Детройт: Зелена Буковина, 1956. – С.849 – 869; 31. Очерки внешнеполитической истории Молдавского княжества (последняя четверть XIV – начало XIX в.) / Под ред. Д.М. Драгнева. – Кишинев: Штиинца, 1987. – 464 с.; 32. Полевой Л.Л. Очерки исторической географии Молдавии XIII – XV вв. / Л.Полевой. – Кишинев: Штиинца, 1979. – 204 с.; 33. Сперальский З. Молдавские авантюры / З.Сперальский / Пер. с польск. и примеч. Н. Малутиной-Конколь. – Бэлць: б.и., 2001. – 192 с.; 34. Тимошук Б.О. Шипинська земля за археологічними даними / Борис Тимошук // Минуле і сучасне Північної Буковини. – К., 1973. – Вип.2. – С. 2 – 26; 35. Фішер Е. Топографічний опис населених пунктів / Едуард Фішер / Пер. з нім. Андрійця Ф.С., Квасецького А.Т. // Зелена Буковина. Серія „Історія і краєзнавство”. – 2000. – №1 – 2. – С. 81 – 201; 36. Czamańska I. Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku / Ilona Czamańska. – Poznań: Państw. Wyd. Naukowe. UAM, 1996. – 369 s.; 37. Rezachevici C. Istoria popoarelor Vecine și Neamul Românesc în Evul Mediu / Constantin Rezachevici. – București: Editura Albatros, 1998. – 345 p.

УДК [94(477.85): 271.2] „14/20”

Михайло ЧУЧКО

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В ЖИТТІ ЧЕРНІВЧАН (з XV ст. до сьогодні)

Стаття присвячена розвитку церковно-релігійного життя православної спільноти в Чернівцях. Висвітлено історію будівництва православних храмів у місті починаючи з XV ст., вказано на їх підпорядкування Радівецькій єпископії. Особливу увагу зосереджено на обставинах перенесення єпископської кафедри до Чернівців та підпорядкування Буковинської єпархії Карловицьким митрополитам, а відтак створення в 1873 р. окремої Буковинсько-Далматинської митрополії з архієрейською кафедрою в Чернівцях. Розкрито структуру та подано статистичні дані по Буковинській митрополії.

Описано православне церковне будівництво в Чернівцях у австрійський та румунський періоди. Проаналізовано стан цер-

ковно-релігійного життя православної громади Чернівців в добу атеїстичних гонінь на Церкву за радянських часів. Показано сучасний стан Православ'я у Чернівцях та Чернівецькій області.

Ключові слова: Чернівці, Православна Церква, Радівецьке єпископство, Буковинська єпархія, Буковинська митрополія, православна громада.

Михаил ЧУЧКО

ПРАВОСЛАВНАЯ ЦЕРКОВЬ В ЖИЗНИ ЧЕРНОВЧАН (с XV в. до наших дней)

Статья посвящена развитию церковно-религиозной жизни православной общины в Черновцах. Отражена история строительства православных храмов в городе начиная с XV в., указано на их подчинение Радовецкой епископии. Особое внимание сосредоточено на обстоятельствах перенесения епископской кафедры в Черновцы и подчинения Буковинской епархии Карловицким митрополитам, а затем на создании в 1873 г. отдельной Буковинско-Далматинской митрополии с архиерейской кафедрой в Черновцах. Раскрыта структура и приведены статистические данные по Буковинской митрополии.

Освещено православное церковное строительство в Черновцах в австрийский и румынский периоды. Проанализировано состояние церковно-религиозной жизни православной общины Черновцов в годы атеистических гонений на Церковь в советское время. Показано современное состояние Православия в Черновцах и Черновицкой области.

Ключевые слова: Черновцы, Православная Церковь, Радовецкое епископство, Буковинская епархия, Буковинская митрополія, православная община.

Mykhailo CHUCHKO

ORTHODOX CHURCH IN THE LIFE OF THE INHABITANTS OF CHERNIVTSI (from the XV century to the present)

The article is devoted to the development of the church and religious life of the Orthodox community in Chernivtsi. The first documentary evidence of the Orthodox churches in Chernivtsi belong to the XV

century. Orthodox churches of Chernivtsi along with most of the churches of Chernivtsi the parish belonged to the Diocese of Radivtsi.

In late-XVIII century when Bukovina became part of the Habsburg Empire, the Austrian authorities moved of Radivtsi to Chernivtsi department of the Orthodox Bishop, subordinating Bukovina diocese Karlovits Metropolia. While in Chernivtsi were 4 wooden Orthodox churches. Since then, Chernivtsi became the center of Orthodox church life in Bukovina. In the city built new churches, opened the Orthodox schools. When Bishop Eugenie Hakman in 1844 - 1864 years Chernivtsi was built a new Orthodox Cathedral Church of St. Spirit, built the stone church of St. Paraskeva (in 1862), began in 1864 on Mount Dominique construction of a new episcopal residence designed by architect J. Hlávka.

Increase Bukovina diocese in 1873 to the rank of Metropolitan Church of Bukovina and Dalmatia contributed to the further development of the Orthodox Churches of the region. Metropolitans of Bukovina and Dalmatia in Austria-Hungary actually enjoy the rights autocephalous hierarchs. The dominant position of the Orthodox Church in Bukovina occupied by the Romanians, of which there is a big part of the ecclesiastical hierarchy of the region.

With the inclusion Bukovina of Romania Metropolitan Church of Bukovina became part of the Romanian Orthodox Church. During this period, in Chernivtsi and the archdiocese built new churches, monasteries opened. Bukovina Orthodox Religious Foundation was subject to the Metropolitan.

The Second World War brought significant changes in the life of the Church and the Orthodox population of Bukovina and Chernivtsi. In 1945, the Metropolitan of Bukovina had been eliminated, and the territory of the northern part of Bukovina, Hotin and Hertsa included in the Ukrainian Soviet Socialist Republic was established the Chernivtsi and Bukovina Diocese of the Russian Orthodox Church. Despite the declared freedom of conscience in the USSR, the Soviet authorities blocked the development of the Church's life, arranged anti-religious campaign, which was accompanied by the closure of churches and monasteries. During the anti-church campaign in 1960, authorities closed the Cathedral of St. Spirit and eliminated the nuns convent. As of 1962, the territory of the regional center were only 5 Orthodox churches, while in 1957 there were 9 in Chernivtsi existing churches.

Government policy in relation to the Church changed only after

1988. However, in 1990 - 1992 Ukraine gripped the autocephalous movement, which spread to the territory of Chernivtsi region and the city of Chernivtsi. As a result, the Orthodox Church separated from the number of groups that have created their own structure - the UAOC and the UOC-KP is not recognized by the local Churches of the world canon. Against this background, a dominant position in the number of churches and believers in the Chernivtsi region and the city of Chernivtsi of the UOC, Moscow Patriarchate dependent. In Chernivtsi it has 21 church and 2 monasteries - Monasteries of nuns and monks on the str. Bukovinska, 10 (1994) and «Horecea» on the str. Trojanowska, 1 (1995). In 1999, in the regional center of Chernivtsi opened Orthodox Theological Institute. In the activity of the UOC is based on the canonical basis and is in prayerful communion with the other Orthodox Churches.

Keywords: Chernivtsi, Orthodox Church, Diocese of Radivtsi, Bukovina Diocese, Bukovina Metropolitan Church, the Orthodox community.

Духовною основою культурного життя населення Буковини та її крайової столиці – міста Чернівці впродовж багатьох віків була релігія. З часів поширення в Карпато-Дунайському регіоні християнства панівні позиції на теренах краю посідало православ'я, до якого належала більша частина його автохтонних жителів – русинів та волохів, а також прибулих у XV ст. циган. У Чернівцях більшість жителів також здавна сповідували православ'я [23, с.48-49, 50].

Вивченням історії православ'я на Буковині, й зокрема минулого чернівецької православної громади, упродовж другої половини XIX – першої половини XX ст. займалися австрійські, румунські та почасти російські дослідники (Ф. Вікенгаузер, Р. Ф. Кайндль, І. Ончул, Л. Герман, Д. Дан, І. Ністор, С. Релі, В. Георгіу, Є. Голубінський, В. Мордвінов, владика Арсеній (Стадницький) та ін.) [54; 45; 46; 49; 40; 41; 42; 43; 48; 51; 15; 19; 7; 13]. Українська історіографія проблеми на теренах Буковини в той період була представлена лише фрагментарними і уривчастими публікаціями С. Дашкевича, Е. Воробкевича, Є. Пігуляка, І. Ткачука [44; 12; 50; 20]. Більш докладно історію Буковинської православної єпархії висвітлив о. К. Богатирець. Проте рукопис його праці лише нещодавно побачив світ [8].

У кінці XX – на початку XXI ст. низку аспектів, пов'язаних з історією Православної Церкви на Буковині, розглянуто в працях чернівецьких істориків О. Добржанського, О. Масана, В. Ботушанського, М. Чучка, Б. Боднарюка та С. Яремчука, а також в публікаціях російського автора, буковинця за походженням, архімандрита Гедеона (Губки), молдавського історика П. Морарю та румунських дослідників К. Кожокарю, К. Ченуша, Д. Валенчука [16; 18; 11; 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 9; 10; 33; 34; 14; 47; 36; 37; 38; 39; 53].

Таким чином аналіз історіографії проблеми засвідчує, що питання історії Православної Церкви на Буковині досліджуються давно і тут вже є певні наукові напрацювання як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, чого не можна сказати про історію православної спільноти у м. Чернівці. Хоча фрагментарні згадки про церковно-релігійне життя православних чернівчан наявні і в загальних працях з історії Буковини, і у публікаціях, присвячених минулому Чернівців. Натомість сучасний стан православного церковного життя в Чернівцях й досі залишається поза увагою істориків. Тому автор статті вдався до комплексного аналізу церковно-релігійного життя православних жителів Чернівців, починаючи з доби Пізнього Середньовіччя і завершуючи нашими днями.

Достеменно відомо, що перші документальні відомості про православні храми в Чернівцях, як і перша документальна згадка про це поселення, яке за короткий час подолато шлях від молдавського митного пункту біля броду на р. Прут до волосного центру Молдавської землі, сягають XV ст. [35, с.205; 45, с.33]. Зокрема у грамоті молдавського воєводи Штефана Великого від 15 березня 1490 р. було згадано дві церкви «отъ миста отъ Черноавцих» з двома «попами» і містилася чітка вказівка: «а тіє церкви и попи уси да прислухают к нашеи епископїи от Радовцех, и з данею, и з поклоном, и съ вьсьми винами, и съ усим приходом поповским» [5, с.408]. Протягом наступних століть молдавського володарювання православних храмів у місті побільшало. За свідченням єзуїта Й. Босковича, який разом з англійським послом Д. Портером відвідав Чернівці у липні 1762 р., там існувало вже три церкви. Усі вони були дерев'яними [31, с.75; 45, с.29].

Одну з них – Успення Пресвятої Богородиці – було споруджено між 1709 і 1715 рр. за вказівкою молдавського воєводи Ніколає

Маврокордата, а його сини – господарі Константин та Іоан – надали церкві особливі привілеї, через що Свято-Успенську церкву називали ще «господарською» («biserica domniasca») [35, с.206; 45, с.34; 6, с.46; 28, с.55; 4, с.108-109]. Розташовувалась Успенська церква на пагорбі біля Турецької криниці. У 1779 р. господарську церкву було розібрано і коштом графа Я. Логотетті перевезено до с. Долішні Ширівці (тепер передмістя Чернівців), де її було відновлено та освячено на честь св. Спиридона [52, с.30; 6, с.46]. Там вона стоїть і понині [31, с.76].

Церква св. Параскеви «на Чернівецькому торзі» була ще однією дерев'яною культовою спорудою, що існувала в місті у XVIII – на початку XIX ст. [6, с.46]. У документі 1768 р. її називають «церквою покійного Леки», який мав бути ктиторм цього храму. В окремих джерелах церква фігурує під назвою «вамяска», оскільки біля неї був митний пост – вама. Точна дата побудови храму невідома [45, с.33-34; 35, с.206]. В актах обстеження церкви св. Параскеви за 1829 р. протопресвітер Стефан Тарновецький відзначив, що ця споруда на той час мала 105 років. Якщо ця інформація є точною, то датою побудови храму повинен бути 1724 р. Церква вже на початку XIX ст. була у підупалому стані і до наших днів не збереглася (у 1837 р. її зачинили, а в 1843 розібрали) [31, с.76].

У 1712 р. на східній околиці Чернівців, у місцевості Гореча, невідомим ченцем-пустельником було засновано одноіменний скит, який згодом виріс до розмірів монастиря [52, с.30]. Серед його перших насельників був батько майбутнього Радівецького єпископа, а згодом Молдавського митрополита Антонія (Путняну-Черновського), який народився в Чернівцях. Сам майбутній владики теж якийсь час був ієромонахом у «Горечі» (перейшовши сюди з монастиря Путна, де прийняв постриг) і на згадку про своє перебування в Горечанській обителі у 1729/30 р. збудував там дерев'яну церкву та келії для монахів [6, с.49; 35, с.51; 42, с.107; 29, с.121].

Особливий розквіт монастиря Гореча пов'язаний з ім'ям ігумена Артемона (Кініцького), який став на чолі братії на початку 40-х

---

¹У 1783 р. на пагорбі біля Турецької криниці в Чернівцях замість «господарської» церкви зведено новий храм Успення Пресвятої Богородиці, який в 1876 р. було перенесено на Калічанку [3, с.76; 31, с.78].

років XVIII ст. Цей настоятель енергійно скуповував для обителі ґрунти, греблі та маєтки як в Чернівцях, так і в інших місцях. Зосередивши значні матеріальні ресурси та заручившись підтримкою заможних благодійників: Молдавського митрополита Якова (Путняну), великого логофета Йордакі Русета на прізвисько Чілібіу (колишнього Чернівецького старости), ігумен Артемон розпочав будівництво нового мурованого монастирського храму Різдва Пресвятої Богородиці. Заклали його на місці дерев'яної церкви. На завершальному етапі до фінансування будівництва долучився новий Молдавський митрополит Гавриїл (Каллімахі). У 1766 р. на будівництво

Єпископ
Досифей Хереску.

Єпископ Буковини
Даниїл Влахович.

церкви пожертвували 40 000

карбованців російська імператриця Єкатерина II та воєвода Молдавії Іо Григорій III Гіка. У 1767 р. храм було освячено [6, с.49; 27, с.36-43].

У 1748 р. в Чернівцях було зведено дерев'яну церкву св. Миколая. Її ктиторм виступив тодішній чернівецький староста боярин Строеску [52, с.30]. Цей храм ще й досі стоїть у тій частині старого міста, яка фігурує у джерелах під назвою Селище (тепер вулиця П. Сагайдачного). У науково-популярній літературі часто фігурує інша дата спорудження храму – 1607 р. [45, с.35; 35, с.206], однак вона не підтверджується джерелами і є помилковою.

До середини XVIII ст. відноситься також будівництво дерев'яної парафіяльної церкви Вознесіння Господнього в чернівецькому передмісті Гореча міська [2, с.43]. Цей храм так само зберігся до наших днів.

Наприкінці молдавсько-турецької доби, у 1774 р., на так званій «Магалі» (на місці нинішнього спортмайданчика педагогічного училища), було споруджено дерев'яну церкву Св. Трійці. Ктиторами храму стали Радівецький єпископ Досифей (Хереску) та його брат, чернівецький староста і великий медельнічер, Ілля Хереску з дружиною Катериною [6, с.47]. Саме у цій церкві 12 жовтня 1777 р. владики Досифей відправив урочисте богослужіння з нагоди принесення населенням Буковини присяги на вірність австрійській імператриці Марії-Терезії та її сину, цісарю Йосифу II. У Свято-Троїцькому храмі (упродовж 1781 – 1864 рр. він був

Єпископ Буковини
Ісая Балошеску.

Митрополит
Євгеній Гакман.

кафедральною церквою Буковинської православної єпархії) з 29 червня до 7 вересня 1783 р. перебували мощі св. вмч. Івана Нового під час їхнього повернення із Жовкви до Сучави. 1874 року, коштом Буковинського православного релігійного фонду за підтримки чернівецького торговельного інспектора Леона фон Рея та церковної громади, церкву Св. Трійці перенесли з центральної частини міста до передмістя Клокучка. З 1966 р. ця історико-архітектурна пам'ятка Чернівців зберігається в експозиції Львівського музею народної архітектури і побуту [31, с.78].

Після анексії північної частини Молдавії австрійськими Габсбургами в 1774 р., австрійська влада в грудні 1781 р. перенесла православну єпископську кафедру з Радівців до Чернівців і останній Радівецький владика молдавської доби Досифей (Хереску) отримав титул єпископа Буковини. У 1782 – 1783 рр. для владики на горі Домінік у Чернівцях звели невелику муровану єпископську палату [6, с.24; 45, с.179].

У 1782 р. австрійська адміністрація зробила на Буковині перепис всього монастирського добра, а з наступного року взялася за ліквідацію монастирських обителей. У 1784 р. було скасовано і монастир Гореча біля Чернівців [23, с.138-140].

У липні 1783 р. Буковинське православне єпископство в догматичних і духовних справах було підпорядковане сербському митрополиту в Сремських Карловицях (Славонія) [45, с.202]. У внутрішніх справах єпархії Буковинський єпископ користувався широкими правами. Згідно з регламентом 1786 року в Буковинській єпархії було 6 протоієрейств (благочинь), 2 вікаріати та діяло 3 монастирі – Путна, Сучавиця та Драгомирна. З секуляризованих церковно-монастирських володінь австрійський цісар утворив Буковинський православний релігійний фонд, кошти якого йшли в основному на потреби Церкви та шкільництва [19, с.19-33, 85; 24, с.67-68].

Кафедральний собор Св. Духа
в Чернівцях.

У 1789 р. при Буковинському єпископі Даниїлі (Влаховичу) з Сучави до Чернівців в єпископську палату була перенесена клірикальна школа. 4 жовтня 1827 р. завдяки клопотанням єпископа Буковини Ісаї (Балошеску) в Чернівцях у будинку гімназії відкрився православний теологічний навчальний заклад з курсом богословського училища, а 12 лютого 1828 року при ньому було засновано клірикальну семінарію [10; с.96-97].

Митрополит Буковини і Далмації Сильвестр Морарю-Андрієвич (Худ. Є. Максимович).

У часи архієрейського служіння єпископа Євгенія (Гакмана)

в Чернівцях почала діяти єпархіальна православна школа церковних співаків (з 1838 р.), а число благочинних округів в єпархії у 1843 р. збільшилося з 6 до 12-ти [19, с.84].

За ініціативою владики Євгенія впродовж 1844 – 1864 рр. в Чернівцях було побудовано нову православну кафедральну церкву Сходження Св. Духа, зведено муровану церкву св. Параскеви (1862 р.), розпочалося у 1864 р. на горі Домінік будівництво нової єпископської резиденції за проектом архітектора Й. Главки [6, с.45-46; 22, с.13, 17, 18, 26-27; 28, с.25-26; 18, с.18, 21, 51].

У січні 1873 р. цісарським указом було утворено православну Буковин-

Митрополит Буковини Теофіл Бенделла.

сько-Далматинську митрополію з кафедрою у Чернівцях, до якої входили Чернівецьке архієпископство та дві суфрагійні єпархії в Далмації – Далмато-Істрійська та Котторо-Рагузька. Проте настання в Чернівцях новопоставленого архієпископа Чернівецького і митрополита Буковини та Далмації Євгенія (Гакмана) так і не відбулося через смерть владики [18, с.60]. У 1874 р. митрополиту кафедру в Чернівцях посів наступник Євгенія Теофіл (Бенделла) [6, с.17]. При ньому в герцогстві Буковина налічувалося 407 949 православних віруючих, 285 церков та 269 священників.

У 1875 р., коли в Чернівцях відкрили університет імені Франца Йосифа, там організовано православний богословський факультет [10, с.97-98]. У 1882 р. за митрополита Сильвестра (Морарю-Андрієвича) введено в дію нову резиденцію Буковинсько-Далматинських митрополитів. У 1881 р. побудовано церкву св. Михаїла у Ленківцях, а 1884 р. – храм св. Миколая в Старій Жучці. В роки архієрейського служіння митрополита Аркадія (Чуперковича) зведено церкви св. Миколая в Садгорі (1898 р.), св. Михаїла на Роші (1900 р.) та св. Димитрія в Денисівці (1901 р.) [22, с.74; 6, с.47, 50, 60, 61, 62].

У 1908 р. з дозволу австрійської влади та

Іконостас семінарської церкви
Трьох святителів у резиденції
Буковинських митрополитів.

благословення Буковинського митрополита Володимира (Репти) в Чернівцях було відкрито Свято-Введенський жіночий монастир, насельниці якого повинні були доглядати за хворими [3, с.37]. У 1912 р. збудовано церкву Різдва Пресвятої Богородиці на Новій Жучці [2, с.43].

Митрополити Буковини і Далмації в Австро-Угорщині фактично користувалися правами автокефальних ієрархів. Домінуючі позиції в Православній Церкві на Буковині посідали румуни, з числа яких походила більша частина церковної ієрархії краю [48, с.124-173].

З початком Першої світової війни, коли російські війська вперше у вересні 1914 р. зайняли Чернівці, митрополит Буковини й Далмації Володимир (Репта), рятуючи чернівчан різних національностей та релігійної приналежності, вимушено співпрацював з російською окупаційною адміністрацією. У листопаді 1914 р. австрійська влада змусила владика виїхати з Чернівців до Ватра Дорней. Пізніше австрійці інтернували його в Празі. Відтак у серпні 1918 р. цісар відправив митрополита у відставку і наказав розпочати проти нього у Відні слідство, а керувати архієпархією поставив архимандритів Іполита (Воробкевича) та Тарасія (Тиміського). У вересні 1918 р. владика Володимир повернувся до Чернівців і здійснив у митрополичому параклісі резиденції зведення останніх в консисторські архимандрити.

Після прилучення Буковини до Румунії король Фердинанд відновив в грудні 1918 р. Буковинського митрополита Володимира (Репту) в правах по управлінню митрополією. У лютому 1919 р. була реорганізована консисторія Буковинської митрополії. У листопаді того ж року митрополит Буковини зрікся прав щодо сербських суфрагійних єпархій в Далмації й Істрії, які об'єдналися з Сербською Православною Церквою [30, с.30-33, 41, 49, 82-83, 85; 26, с.291-292]. У травні 1925 р. відповідно до закону про організацію автокефальної Румунської Православної Церкви митрополія Буковини стала однією із 5-ти митрополій об'єднаної Румунії і складалася з Чернівецької архієпархії та Хотинського єпископства. Буковинський православний релігійний фонд було підпорядковано митрополиту. У той час архієпископом Чернівецьким і митрополитом Буковинським та Хотинським був Нектарій (Котлярчук) [8, с.259-264]. При ньому на Рогізні

зведено муровану церкву Різдва Пресвятої Богородиці (1923 р.), засновано поблизу с. Годилів під Чернівцями чоловічий скит Яблунівка (1926 р.) та розпочато будівництво церкви св. Миколая в Чернівцях (1927 р) [2, с.44; 3, с.20, 76, 87; 36, с.170].

У 1937 р. митрополиту Буковинському і Хотинському Віссаріону (Пую) підпорядкували новостворену Марамороську православну єпархію [53, с.52-53]. На той час Буковинська митрополія налічувала 10 благочинь, 310 парафій та 390 священників. До неї належали 644.456 душ православних віруючих. Число монастирів і скитів в Буковинській митрополії зросло з 10 у 1934 р. до 12 в 1939 р. Зокрема у Чернівцях діяв жіночий Свято-Введенський монастир на вул. Петру Рареша та 2 чоловічі скити (при митрополичому параклісі в резиденції та у Яблунівці біля Годилова, що на околиці Чернівців) [3, с.19-20]. У 1938 р. Чернівці відвідав Румунський патріарх Мирон Крістя. Упродовж 1938–1939 рр. в Чернівцях було завершено будівництво нових мурованих церков св. Миколая, Св. Трійці (Клокучка) та двох храмів св. апп. Петра і Павла (на Манастирській та Гореча-Урбані).

У травні 1940 р., внаслідок конфлікту з румунськими політиками та королем стосовно управління православним релігійним фондом, Буковинського митрополита Віссаріона (Пую) було відправлено у відставку, а призначений новим митрополитом

Митрополит
Буковини й Далмації
Аркадій Чуперкович.

Митрополит
Буковини й Далмації
Володимир Репта
(ONB. Dildarxiv).

колишній Хотинський єпископ Тит (Сімедря) так і не посів архієрейську кафедру в Чернівцях, оскільки 28 червня 1940 р. північну частину Буковини і Хотинський повіт зайняли радянські війська [8, с.290-291; 53, с.71,78-80]. Митрополича консисторія, теологічний факультет і 112 священників евакуювалися до Сучави. 132 клірики не встигли виїхати. 109 з них виїхали внаслідок роботи німецько-радянської репатріаційної комісії. До кінця 1940 р. в Чернівецькій області залишилося 23 священники, 3 з них невдовзі були репресовані [47, с.45-46].

У 1941 р. Руська Православна Церква спробувала створити на теренах Чер-

Буковинський
митрополит
Нектарій Котлярчук.

Буковинський митрополит
Вісаріон Пую з патріархом Румунії
Мироном Крістя біля собору
у Чернівцях (1938 р.).

нівецької області Чернівецьку єпархію Українського екзархату, але через брак духовенства та довіри віруючих далі призначення номінального єпископа Дамаскіна (Малюти) справа не пішла [34, с.28].

Після початку війни та вступу до Чернівців 5 липня 1941 р. румунських військ духовенство почало повертатися до своїх парафій на півночі краю. 25 липня 1941 р. з Сучави до Чернівців прибув новопоставлений митрополит Буковини Тит (Сімедря). Станом на 1942 р. Буковинська митрополія нараховувала 10 благочинь та 335 парафій (з них 182 в північній частині краю). Протягом 1941 – 1942 рр. на теренах Буковинської митро-

полії було реконструйовано 117 старих та збудовано 7 нових церков. Зокрема в Чернівцях відремонтовано кафедральний собор Св. Духа, поновив діяльність Свято-Введенський монастир. До осені 1941 р. було відремонтовано споруди митрополичої резиденції, відновлено школу для церковних співаків (з інтернатом), інтернат для теологів та семінарську церкву [47, с.45-48; 22, с.120-122]. У листопаді 1941 р. поновив свою роботу в Чернівцях теологічний факультет. У лютому 1942 р. маршал І. Антонеску висловив пропозицію щодо започаткування на богословському факультеті в Чернівцях часткового вивчення курсів російською й українською мовами, щоби належним чином підготувати майбутніх священиків для роботи серед етнічних меншин Буковини, і особливо для Трансністрії. Починаючи з березня 1942 р. розпочалося викладання курсів цими мовами у обсязі дві години на тиждень. До речі, в цьому ж році до викладання курсу тлумачення Нового Заповіту на теологічному факультеті в Чернівцях приступив професор Юстин (Моїсеску), майбутній патріарх Румунської Православної Церкви [10, с.99-100].

У березні 1944 р. на територію Чернівецької області увійшли радянські війська. Буковинський митрополит з консисторією і більшою частиною духовенства евакуювалися до м. Ватра Дорней, що в південній частині Буковини. У січні 1945 р. владика Тит

Будівництво церкви
св. Миколая у Чернівцях.

Місцєблюститєль
Буковинської
митрополичої кафедри
єпископ Романський
Лукіан Трєтяну (1940 р.).

ратирець та інші буковинські ієреї подали клопотання до Чернівецького єпархіального управління про прийняття їх разом з парафіями в канонічне спілкування з Руською Православною Церквою. На початку 1945 р. єпархіальний благочинний протоієрей Євфимій Ковернінський, після постриження в ченці під ім'ям Феодосій і архієрейської хіротонії,

пішов у відставку. На його місце призначили архієрея місцєблюститєля Еміліана (Антала) [47, с. 177, 183]. У травні 1947 р. митрополія Буковини була скасована і утворена Архієпископія Сучавська і Радівецька з кафедрою в Сучаві.

На території Чернівецької області, що повернулася до складу СРСР, у березні 1944 р. залишилося лише 20 священиків. Старший з них за саном архіпрєсвітер ставрофор К. Богатирець, духівник Свято-Введенського монастиря, перебрав на себе церковне управління. У червні 1944 р. він передав управлінські функції призначеному Українським екзархатом РПЦ єпархіальним благочинним та настоятелем Свято-Духівського кафедрального собору в Чернівцях протоієрею Євфимію Ковернінському [34, с.38; 32, с.14]. Спершу священики, які залишилися в Чернівецькій області, служили в своїх парафіях явочним порядком, а у серпні 1944 р. архіпрєсвітер К. Бо-

Єпископ Чернівецький
Дамаскін (Малюта).

був поставлений єпископом Чернівецьким і Буковинським.

У повоєнний час Православна Церква зазнавала утисків з боку радянської влади. Так, у квітні 1957 р. єпископ Євменій (Хорольський) змушений був перенести кафедру з собору Св. Духа до Свято-Миколаївської церкви в Чернівцях, розташованої біля Єпархіального управління. У ході антицерковної кампанії у 1960 р. влада зачинила Свято-Духівський кафедральний собор та ліквідувала Свято-Введенський жіночий монастир. Станом на 1962 р. на території обласного центру діяло лише 5 православних храмів, тоді як у 1957 р. в Чернівцях налічувалося 9 діючих церков.

Також у 1962 р. в Чернівецько-Буковинській єпархії відбулося об'єднання благочинь: з 10-ти стало 5. Зокрема були об'єднані Чернівецьке міське та Чернівецьке сільське благочиння, а Сад-гірське у 1963 р. скасоване.

Активне відродження церковного життя почалося лише після 1988 р. У той період Чернівецьку єпархію очолював єпископ Антоній (Москаленко), а наприкінці 1990 р. його змінив на Чернівецькій кафедрі уродженець с. Коритне Вижницького району єпископ, згодом митрополит, Онуфрій (Березовський) [34, с. 57-60, 97, 11-112, 154, 165, 226, 341-342], нині Предстоятель Української Православної Церкви. Упродовж кінця 80-х – початку 90-х років православним буковинцям почали повертати зачинені культові споруди. Зокрема, у 1989 р. віруючим повернули Свято-Духівський кафедральний собор в Чернівцях. Було дозволено будувати нові храми та реєструвати громади. Таким чином

Православний священик
на вулиці Янку Флондора
в Чернівцях (червень 1940 р.).

Митрополит Буковини
Тит Сімедря.

святої Богородиці «Гореча» на вул. Троянівській, 1 (з 1995 р.) [27, с.125]. У 1999 р. в обласному центрі відкрито Чернівецький православний богословський інститут. 1 жовтня 2011 р. Чернівці відвідав Московський патріарх Кирил, який відправив у кафедральному соборі вечірнє богослужіння.

З 16 вересня 2014 р. Чернівецько-Буковинську єпархію очолює архієпископ Чернівецький і Буковинський Мелетій (Єгоренко) [1].

340

станом на 1991 р. Чернівецька єпархія налічувала вже 340 громад.

20 грудня 2012 р. Чернівецька єпархія УПЦ була перейменована на Чернівецько-Буковинську. Нині Чернівецько-Буковинська єпархія УПЦ є найчисленнішою релігійною структурою на теренах області. Вона налічує 402 громади, що об'єднані у 12 благочинь, має близько 600 культових споруд та 13 монастирів [1]. Місто Чернівці є центром Чернівецького благочиння. Тут діють 21 храм та 2 монастирські обителі – жіноча Свято-Введенська на вул. Буковинській, 10 (з 1994 р.) та чоловіча Різдва Пре-

Зруйнована зала резиденції
Буковинських митрополитів (1944 р.).

У 1990 – 1992 рр. на хвилі поширення в Україні автокефального руху частина віруючих в Чернівецькій області відкололася від Української Православної Церкви (в юрисдикції Московського Патріархату), утворивши окремі релігійні структури – УАПЦ та УПЦ КП (з 1992 р.), які світовим православ'ям канонічно не визнані.

Сама УПЦ КП факт свого існування обґрунтовує «Історико-канонічною Декларацією Архієрейського Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату», сподіваючись на підтримку у створенні Помісної Церкви з боку державної влади України, ігноруючи при цьому канонічні приписи. Між тим, як наголошував відомий знавець церковних канонів професор Белградського університету С.В. Троїцький, влада засновувати автокефальну Церкву належить лише, по-перше, Апостолам (Апостольські постанови, постанови Єрусалимського Собору 1672 р. (Пр. 10), Послання Східних Патріархів (чл. 10), Православне Сповідання (1, 85), по-друге, – Єпископату Вселенської Церкви (I Вселенський Собор (Пр. 6, 7), II Вселенський Собор (Пр. 2), III Вселенський Собор (Пр. 8), IV Вселенський Собор (Пр. 28), IV Вселенський Собор (Пр. 36, 39), і по-третє Єпископату автокефальної

Єпископ Чернівецький
і Буковинський
Феодосій Ковернінський.

Єпископ Чернівецький
і Буковинський
Євменій Хорольський.

Єпископ Чернівецький
і Буковинський
Антоній Москаленко.

Церкви² [21, с.37-38]. Натомість державна влада чи частина єпископату автокефальної Церкви, з власної ініціативи або ж під тиском державної влади, права проголошувати автокефалію не мають, бо такі самочинні автокефалії не визнаються ні Церквою-Матір'ю, ні іншими церквами. Бо, як наголошує проф. С.В. Троїцький, «таке самопіднесення відверто суперечить Слову Божому, яке вчить, що «никто же сам себе приемлет честь» (Євр. 5, 4). З чисто канонічної точки зору це є прямим

порушенням 34 Апостольського правила, 9 правила Антиохійського Собору і 15 правила Двократного Собору, які приписували Єпископам всякої церкви визнавати Єпископа в митрополії керуючого та нічого особливо важливого не робити без нього, не влаштовувати Соборів без його головування, і на знак спіл-

²Так, за словами С.В. Троїцького, «постановами Собору або Синоду Церкви Константинопольської були проголошені автокефальними Церкви: Болгарська (1932, 1934 і 1946 рр.), Сербська (1218 і 1879 рр.), Руська (1589 р.), Еладська (1850 р.), Румунська (1885 р.), Албанська (1938 р.). Грузинська Церква в давні часи отримала автокефалію від Церкви Антиохійської, в останній час — від Руської і т. д. Від Руської Церкви одержала автокефалію й Церква Польська.

Є багато прикладів злиття декількох автокефальних церков в одну. Наприклад, у першій половині IV ст. церкви всякої провінції або митрополії (а їх було біля ста, за свідченням Вальсамона (Афін. Синт, II, 173) були автокефальними. Між тим до часу II Вселенського Собору митрополії об'єдналися в більші церкви — екзархати, паралельні державним дієцезам, яких було 14, що й підтвердив Собор 2-м своїм правилом, а відтак столичні Церкви, спершу Римська, а за її прикладом й Константинопольська, об'єднали під своєю владою по декілька дієцезів, так що у VI ст. в межах Греко-Римської імперії опинилося всього 6 автокефальних церков. Подібні об'єднання відбувались і в новий час. У 1920 р. три автокефальні Церкви: Сербського королівства, Карловіцька і Черногорська, а також частини церков Константинопольської та Буковинсько-Далматинської й автономна Церква Босне-Герцеговинська об'єдналися в одну Сербську Церкву. У тому ж році об'єдналися в одну Румунську Церкву три автокефальні Церкви: Румунського королівства, Германштадтська та Буковинська» [21, с.38-39].

кування з ним згадувати його ім'я за богослужінням: «Аще который Пресвитер или Епископ или Митрополит, – назначено у 15 правилі Двократного Собору, – дерзнет отступить об общения со своим Патриархом и не будет возносить имя его по определенному и установленному чину в Божественном таинодействии, но прежде Соборного оглашения и совершенного осуждения его учинить раскол: такому Святейший Собор определил быти совершенно чужду всякого священства, аще токмо обличен будет в сем беззаконии» [21, с.39-42].

У 1997 р. в УПЦ КП стався внутрішній розкол, через що Чернівецько-Буковинську єпархію УПЦ КП розділено

Архієпископ Чернівецький і Буковинський Мелетій.

Митрополит Онуфрій за богослужінням в кафедральному соборі м. Чернівці.

на Чернівецьку (поділена на 9 благочинь) та Кіцманську (6 благочинь).

У структурах УПЦ КП нині налічується 76 парафій (167 громад), 90 культових споруд, 2 монастирі, в УАПЦ (діє в області з 2009 р.) – 2 парафії. З 1993 р. в Чернівецькому національному університеті під егідою УПЦ КП діє богословське відділення філософсько-теологічного факультету [17, с.154-155].

Таким чином православ'я на Буковині має давнє історичне коріння. Воно є традиційним і найбільш масовим за кількістю вірних віросповіданням серед українського й східнороманського населення краю та жителів його адміністративного центру. Починаючи з XV ст., православні храми Чернівців разом з більшою частиною церковних споруд Чернівецької волості належали до Радивецької єпархії. У кінці XVIII ст., коли Буковина стала частиною імперії Габсбургів, австрійська влада перенесла з Радівців до Чернівців кафедру православного владика, підпорядкувавши Буковинську єпархію Карловицькій митрополії. З того часу Чернівці стали центром православного церковного життя на Буковині. В місті будувалися нові культові споруди, відкривалися православні навчальні заклади. Піднесення Буковинської єпархії у 1873 р. в ранг митрополії Буковини і Далмації сприяло подальшому розвитку Православної Церкви краю. Навіть лихоліття Першої світової війни не змогли стати цьому на заваді. Із включенням Буковини до складу Румунського королівства Буковинська митрополія стала складовою Румунської Православної Церкви. В цей період у Чернівцях та архієпархії будувалися нові храми, відкривалися монастирі. Буковинський православний релігійний фонд було підпорядковано митрополиту.

Друга світова війна внесла суттєві корективи в церковне життя православного населення Буковини й Чернівців. У 1945 р. Буковинську митрополію було ліквідовано, а на теренах північної частини Буковини, Хотинщини та Герцаївщини, що увійшли до УРСР, було створено Чернівецько-Буковинську єпархію Руської Православної Церкви. Попри декларовану свободу совісті в СРСР радянська влада блокувала розвиток церковного життя, влаштовувала антирелігійні кампанії, що супроводжувались закриттям храмів та монастирів. Державна політика щодо Церкви змінилася лише після 1988 р. Однак у 1990 – 1992 рр. Україну захопив автокефальний рух, який поширився і на територію Чернівецької області та м. Чернівці. У результаті від Православної Церкви відділилося ряд груп, які створили власні структури, не визнані помісними Церквами світу канонічними. На цьому фоні домінуючі позиції за кількістю храмів і віруючих у Чернівецькій області та м. Чернівці посідає автономна Українська Православна Церква, яка в своїй діяльності ґрунтується на канонічних засадах і перебуває у молитовному спілкуванні з іншими Православними Церквами.

Джерела та література: 1.Поточний архів Чернівецько-Буковинської єпархії УПЦ; 2.Anuarul Arhidiecezei ortodoxe a Bucovinei pe anul 1926. – Cernăuți, 1926; 3. Anuarul Mitropoliei Bucovinei pe anul 1937. – Cernăuți, 1937; 4.Documente bucovinene / Teodor Bălan. – Cernăuți, 1938. – Vol. IV; 5.Documentele lui Ștefan cel Mare / Publ. de I. Bogdan. – București, 1913. – Vol. I; 6.Schematismus der Bucovinaer gr.-or. Archiepiscopal-Diocese für das Jahr 1904. – Cernăuz, 1904; 7.Арсений, епископ Псковский. Исследования и монографии по истории Молдавской церкви. – СПб., 1904; 8.Богатырец К. История Буковинской епархии // Rusin Jurnal Librari. Библиотека журнала «Русин». – Кишинев, 2015. – №1. – С.29-343; 9.Боднарюк Б. Розвиток Православної Церкви на Буковині у міжвоєнний період // Culturi și Religii în Bucovina istorică. Retrospectivă și perspective ale dezvoltării=Культури та релігії в історичній Буковині. Ретроспектива та перспективи розвитку=Cultures and Religions in the Historical Bucovina. Retrospection and Perspectives of Development / ed.: Vasile Grăjdian, Serhii Hakman, Olga Lukacs. – Cluj-Napoca, 2011. – P.193-200; 10.Боднарюк Б., Чучко М. Духовно-релігійне формування і виховання в північних волостях землі Молдавської і в провінції Буковина (XVIII – перша половина XX в.) // Русин. Міжнародний історичний журнал. – Кишинев, 2012. – № 2 (28). – С. 95-107; 11.Ботушанський В. Нариси з історії Православної Церкви Буковини (кінець XVIII – початок XX ст.). – Чернівці, 2012; 12.Воробкевич Э. Е. Радовецкое православное епископство и его церковь. Историко-археологическая студия // Candela. Foaie bisericeasca-literara. Anul 1897. – Cernăuți, 1897. – P. 251-259; 13.Воскресенский Гр. А. Православные славяне въ Австро-Венгрии. – СПб., 1913; 14.Гедеон (Губка), иеромонах. История Православной Церкви на Буковине (в период вхождения Буковины в состав Австрийской империи (1777 – 1918 гг.) / иеромонах Гедеон (Губка). – Сергиев Посад, 1996; 15.Голубинский Е. Краткий очерк истории православных церквей: Болгарской, Сербской и Румынской, или Молдо-Валахской. – М., 1871; 16.Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст. – Чернівці, 1999; 17.Луцан І. Провідні тенденції релігійних процесів на теренах Північної Буковини у контексті суспільних трансформацій кінця XX – поч. XXI ст. // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Історичне релігієзнавство. – 2012. – Вип. 7. – С.148-162; 18.Масан О. Владика Євген (Гакман) – визначний діяч Православної Церкв на Буковині в XIX столітті. – Чернівці, 1999; 19.Мордвинов В. Православная церковь в Буковине. – СПб., 1874; 20.Ткачук І. Церковно-релігійне життя // Буковина – її минуле і сучасне / під ред. Д. Квітковського, Т. Бриндзана, А. Жуковського. – Париж-Філадельфія-Дітройт, 1956. – С.725-757; 21.Троицкий С. О церковной автокефалии // Журнал Московской Патриархии. – 1948. – № 7. – С.33-54; 22.Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Резиденція православних митрополитів Буковини і Далмації) / Текст М. Чучко. – Чернівці [2012]; 23.Чучко М. К. «И възят Бога на помощь»: соціально-релігійний чинник в житті православного населення північних волостей Молдавського воєводства та австрійської Буковини (епоха пізнього середньовіччя та нового часу). – Чернівці, 2008; 24.Чучко М. Історія православ'я на Буковині (до 1918 р.) // Culturi și Religii în Bucovina

istorică. Retrospectivă și perspective ale dezvoltării=Culturi та релігії в історичній Буковині. Ретроспектива та перспективи розвитку=Cultures and Religions in the Historical Bucovina. Retrospection and Perspectives of Development / ed.: Vasile Grăjdian, Serhii Hakman, Olga Lukacs. – Cluj-Napoca, 2011. – P.65-74; 25.Чучко М. Кицманские владения Рэдэуцкой епископии в XV – XVIII вв. // Русин. Международнй исторический журнал. – Кишинев, 2013. – №4(34). – С.144-157; 26. Чучко М. Між австрійським патріотизмом і національними прагненнями: становище та державно-політичні орієнтири буковинського православного кліру в 1914–1919 рр. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічної історії. – Чернівці, 2014. – Том 2 (38). – С.245-294; 27.Чучко М. Православна обитель над Прутом: минуле і сьогодення чоловічого монастиря Різдва Пресвятої Богородиці «Гореча» в Чернівцях. – Чернівці, 2012; 28.Чучко М. Православні культові споруди Буковини: Дерев'яні церкви та дзвіниці середини XIV – початку XX століть. – Чернівці, 2011; 29.Чучко М. «Свій між своїм, чужий між чужими»: життя та архієрейське служіння митрополита Антонія (Черновського) в Молдавії і Росії // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічної історії. – Чернівці – Вишніця, 2011. – Том 2 (32). – С. 119-131; 30.Чучко М. У горнилі випробувань: Православна Церква на Буковині в 1914–1919 рр. – Чернівці, 2015; 31.Чучко М. Чернівецькі дерев'яні церкви XVIII ст.: історія спорудження, архітектура, доля // Чернівці: Історія і сучасність (Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто). [Кол. монографія] В.М. Ботушанський, С.В. Біленкова, О.В. Добржанський та ін. За заг. ред. В.М. Ботушанського. – Чернівці, 2009. – С. 75-78; 32.Чучко М., Суляк С. История Буковинской православной епархии архипрезвитера Кассиана Богатырца // Rusin Jurnal Librari. Библиотека журнала «Русин». – Кишинев, 2015. – №1. – С.6-28; 33.Яремчук С. Життєвий шлях православного священика Кассіяна Богатирця// Питання історії України: 36. наук. статей. – Чернівці, 2003. – Т.6. – С.275-280; 34.Яремчук С. Православна Церква на Буковині у радянську добу (державно-церковні взаємини). – Чернівці, 2004; 35.Bocanetu Al. Istoria orasului Cernăuți pe timpul Moldovei. – Cernăuți, 1929; 36.Cenușă C., pr. Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc (1924–1935) // Teologie și viața. – 2013. – №5-8. – P.165-173; 37.Cenușă C., pr. Mitropolitul Vladimir Repta (1841–1926) // Teologie și viața. – 2014. – №5-8. – P.172-183; 38.Cojocaru C. Daniel Vlahovici – episcop al Bucovinei (23 aprilie 1789 – 20 august 1822) (I) // Analele Bucovinei. – 2000. – Anul VII. – № 1. – P. 43-70; 39.Cojocaru C. Isaia Balșescu, episcopul Bucovinei (17 iulie 1823 – 14 septembrie 1834) // Analele Bucovinei. – 2000. – Anul VII. – № 2. – P. 357-385; 40.German L. Problema istorică bisericeii din Bucovina. – București, 1914; 41.Gheorghiu V. Mitropolitul Vladimir de Repta // Calendarul Poporului pe anul ordinar 1927. – Cernăuți, 1927. – P.46-51; 42.Dan D. Cronica episcopiei Rădăuți cu appendice de documente slavone originale și mai multe ilustrațiuni. – Viena, 1912; 43.Dan D. Rolul preoției Bucovinene în menținerea Românilor de la robirea (1775) – la desvobirea Bucovinei (15/XI-1918). Un adaos

la istoria bisericii române. – Cernăuți, 1925; 44.Daszkiewicz S. Die Lage der gr.-or. Ruthenen in der Bukowiner Erzdiocese. Zugleich Antwort auf die «Apologien» des Bukowinaer gr.-or. Mitropoliten Silvestru Morariu-Andriewicz. – Czernowitz, 1891; 45.Kaindl R.F. Geschichte von Czernowitz von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. – Czernowitz, 1908; 46.Kaindl R. F. Geschichte der Bukowina von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. – Czernowitz, 1904; 47.Moraru P. Bucovina sub regimul Antonescu (1941–1944). – Chișinău, 2004. – Vol. II; 48.Nistor I. Istoria bisericii din Bukowina și a rostului ei national-cultural în viața românilor bucovineni. – București, 1916; 49. Onciul I. de. Fondul religionariu gr.-or. al Bucovinei. Substratul, formarea, dezvoltarea și starea lui de față. Reproducere separata de'n Candela 1889–1891. – Cernăuți, 1891; 50.Piguliak H. Die Kirchenfrage in der Bukowina. – Czernowitz, 1914; 51.Reli S. Facultatea de Teologie din Cernăuți (scurt istoric, situație și călăuză). – Cernăuți, 1942; 52.Romstorfer K. A. Die Kirchenbauten in der Bukowina. – Wien, 1896; 53.Valenciuc D. Visarion Puiu, Mitropolit al Bucovinei (1935–1944), un martir al demnității ortodoxe // Analele Bucovinei. – 2004. – Anul XI. – № 1. – P.41-82; 54.Wickenhauser F. A. Molda oder Baitrage zur Geschichte der Moldau und Bukowina. Bd.4. Geschichte des Bistums Radautz und des Klosters Gross-Skit. Bdch.1. – Czernowitz, 1890.

УДК 94(540) “1565”

Анатолій КУЗЬ, Андрій ФЕДОРУК

ТАЛІКОТА 1565 Р.: ДО 450-РІЧЧЯ ОДНІЄЇ

З ВИРІШАЛЬНИХ БИТВ У ІСТОРІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІНДІЇ

У даній статті автори розглядають головну подію священної війни мусульманських султанатів Декана з індуською державою Віджаянагар – битва під Талікота 23 січня 1565 р. Відзначається, що, незважаючи на вагомі наслідки цього бойового зіткнення в історії Південної Індії, вона не знайшла належного відображення у сучасних наукових історичних працях. Висвітлюється підготовка та перебіг вирішальної битви між двома арміями. Окрема увага приділяється аналізу ролі вогнепальної зброї у цьому бойовому зіткненні. Розкриваються наслідки битви під Талікота для подальшого політичного розвитку на півдні Індостану.

Ключові слова: Битва, індуси, Віджаянагар, мусульмани, Декан, султанати, Алія Рама Рая, Алі Аділ-шах I, Хусейн Нізам-шах I, священна війна, Талікота, 1565 р., порохова революція, Південна Індія.